

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Straffen en behandelen: a. Straftoemeting

Wingerden, S.G.C. van; Sander, D.B.

Citation

Wingerden, S. G. C. van, & Sander, D. B. (2023). Straffen en behandelen: a. Straftoemeting. *Delikt En Delinkwent*, 53(6), 484-491. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3640036>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3640036>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Straffen en behandelen

DD 2023/37

a. Straftoemeting

1. Inleiding

In deze rubriek bespreken we eerst recente rechtspraak van de Hoge Raad over de ISD-maatregel (paragraaf 2). Vervolgens geven we in paragraaf 3 een overzicht van de wijzigingen in de landelijke oriëntatiepunten voor straftoemeting en OM-richtlijnen voor strafvordering die het afgelopen jaar (april 2022 – april 2023) zijn gepubliceerd. We sluiten af met een signalering van enkele interessante wetsvoorstellen (paragraaf 4) en publicaties (paragraaf 5).

2. Rechtspraak: de ISD-maatregel

2.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt enkele recente rechtspraak van de Hoge Raad over de ISD-maatregel besproken. In paragraaf 2.2 worden een aantal arresten over de voorwaarden voor oplegging daarvan behandeld, in paragraaf 2.3 enkele arresten over de motivering van die oplegging.

De te bespreken rechtspraak is gevonden op rechtspraak.nl, met als zoekterm 'ISD-maatregel'. Er is bij het zoeken een aantal filters toegepast: er is omwille van de actualiteitswaarde van deze bijdrage gezocht op rechtspraak van 1 januari 2020 tot 10 maart 2023, de datum waarop de data voor deze bijdrage is verzameld; en er is alleen gezocht op gepubliceerde uitspraken, van de Hoge Raad, binnen het strafrecht.

Deze zoekslag leverde tien resultaten op. Drie daarvan betroffen afgewezen herzieningsaanvragen. In de resterende zeven uitspraken wordt het cassatieberoep drie keer afgedaan op basis van artikel 81 RO, wordt het één keer gemotiveerd verworpen en wordt drie keer de uitspraak van het hof vernietigd.

In het vervolg worden twee van de drie arresten centraal gesteld waarin de Hoge

Raad casseert, één van 15 december 2020 en één van 5 juli 2022. Deze arresten worden besproken omdat ze het een en ander verhelderen met betrekking tot de opleggingsvoorwaarden voor een ISD-maatregel en de motiveringsverplichtingen voor de rechter bij die oplegging. De arresten zijn daarmee in zowel wetenschappelijk als praktisch opzicht relevant.

2.2 De opleggingsvoorwaarden voor een ISD-maatregel

De opleggingsvoorwaarden voor een ISD-maatregel staan in artikel 38m Sr. In het eerste lid staan vijf voorwaarden:

- i. het bewezen verklaarde feit betreft een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten (sub 1);
- ii. de verdachte is in de vijf jaar vóór het bewezen verklaarde feit ten minste drie keer onherroepelijk veroordeeld wegens een misdrijf tot een vrijheidsbenemende straf of maatregel, vrijheidsbeperkende maatregel of taakstraf (sub 2);
- iii. het bewezen verklaarde feit is begaan na tenuitvoerlegging van deze sancties (sub 2);
- iv. er moet ernstig rekening mee worden gehouden dat de verdachte opnieuw een misdrijf begaat (sub 2); en
- v. de veiligheid van personen of goederen eist oplegging van een ISD-maatregel (sub 3).

Hiernaast is nog vereist dat de rechter “een met redenen omkleed, gedagtekend en ondertekend advies over de wenselijkheid of noodzakelijkheid van de maatregel heeft doen overleggen” (lid 4), behoudens in het geval van een weigerende observandus (lid 5).

Het hierna te bespreken arrest betreft voorwaarde iii: het bewezen verklaarde feit is begaan na tenuitvoerlegging van eerder aan de verdachte opgelegde sancties. Blijkens oudere rechtspraak van de Hoge Raad gaat het er bij deze voorwaarde om dat die sancties “geheel” ten uitvoer

moeten zijn gelegd (HR 14 november 2006, ECLI:NL:HR:2006:AY8975, *NJ* 2007/221, m.nt. Mevis, r.o. 4.4). Wat betekent dat?

In de zaak waarin de Hoge Raad het hier te bespreken arrest (HR 15 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2028, *NJ* 2021/217, m.nt. Ten Voorde) heeft gewezen, had het hof bewezen verklaard dat de verdachte op 11 augustus 2018 diefstal had gepleegd, een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. In de vijf jaar daarvoor was hij drie keer veroordeeld tot een gevangenisstraf. Eén keer was op 26 maart 2015, toen hij een gevangenisstraf van 390 dagen opgelegd had gekregen, waarvan 150 voorwaardelijk. Het onvoorwaardelijke deel, 240 dagen, was al lang ten uitvoer gelegd op 11 augustus 2018, “zodat sprake [was] van een veroordeling tot een vrijheidsbenemende straf terwijl het feit is begaan na de tenuitvoerlegging daarvan”, aldus het hof. (Zie r.o. 2.2 van het arrest van de Hoge Raad.)

Wegens overtreding van de in 2015 opgelegde voorwaarden had de Rechtbank Breda op 12 juli 2018 de vordering tot tenuitvoerlegging van het voorwaardelijke deel toegewezen. Dat voorwaardelijke deel was dus nog niet ten uitvoer gelegd toen de verdachte een maand later die diefstal beging. De verdediging had in de procedure over die diefstal bij het hof aangevoerd dat dit meebracht dat niet was voldaan aan voorwaarde iii voor oplegging van een ISD-maatregel. Het hof zag dat anders. (*Idem.*)

Het overwoog ook nog: “De verdachte heeft dus kennelijk niet (voldoende) geleerd van de opgelegde en uitgezeten onvoorwaardelijke gevangenisstraf, terwijl ook de voorwaardelijke straf én het bevel tot tenuitvoerlegging daarvan hem er niet van hebben weerhouden toch weer een strafbaar feit te plegen.” Uiteindelijk concludeerde het hof dat aan de voorwaarden uit artikel 38m lid 1 sub 2 Sr was voldaan. Dat resulteerde in oplegging van een ISD-maatregel voor twee jaar. (*Idem.*)

Volgens de Hoge Raad is het hof met deze overwegingen uitgegaan van een onjuiste

rechtsopvatting. De Hoge Raad citeert in zijn arrest (r.o. 2.3.2) de wetsgeschiedenis:

“de [ISD-]maatregel is bedoeld voor “actieve veelplegers (...) die ondanks eerdere strafrechtelijke interventies toch zeer frequent zijn blijven recidiveren” en [het] uitgangspunt is dat de maatregel “een ultimatum remedium is in een oplopende reeks van strafrechtelijke interventies” en dat de verdachte alle kansen krijgt aangereikt “om een einde te maken aan zijn recidive”, voordat de maatregel “in beeld komt”.”

De kernoverweging van de Hoge Raad in dit arrest (r.o. 2.4.2) is dat voorwaarde iii – de sancties die in de vijf jaar vóór het bewezen verklaarde feit zijn opgelegd aan de verdachte zijn geheel ten uitvoer gelegd – “zich ook uit[strekt] tot het voorwaardelijke gedeelte van een gedeeltelijk voorwaardelijk opgelegde straf”. *In casu* was het onvoorwaardelijke deel van de in 2015 opgelegde gevangenisstraf als gezegd nog niet ten uitvoer gelegd toen het bewezen verklaarde feit werd gepleegd. Een ISD-maatregel had dus niet opgelegd kunnen worden. Daarom casseert de Hoge Raad.

Wij wijden aan dit arrest nog twee overwegingen ter discussie. De eerste betreft de vraag wat de ratio is van die kernoverweging.

Eerzijds sluit zij aan bij de tekst van artikel 38m lid 1 sub 2 Sr en de genoemde eerdere rechtspraak van de Hoge Raad (vgl. concl. A-G Keulen, ECLI:NL:PHR:2020:829, bij HR 15 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2028, *NJ* 2021/217, m.nt. Ten Voorde, randnummer 16). De redenering is dan: het bewezen verklaarde feit moet begaan zijn na gehele tenuitvoerlegging van eerdere aan de verdachte opgelegde sancties, dus ook van de voorwaardelijke gedeelten daarvan. Deze heldere aansluiting bij de tekst van de wet en oudere rechtspraak van de Hoge Raad creëert ook een zekere mate van rechtszekerheid: eerst die andere sancties, dan pas een ISD-maatregel.

Bovendien wijst Ten Voorde in zijn noot onder NJ 2021/217 op het beginsel van subsidiariteit. De redenering is dan: gezien de ingrijpendheid van de ISD-maatregel, vooral door zijn duur van vaak twee jaar, moeten eerst andere strafrechtelijke interventies worden ingezet voordat dit zware middel uit de kast wordt gehaald. Die gedachte klinkt ook door in de in het arrest geciteerde passages uit de wetsgeschiedenis. Anderzijds doet zich in zaken zoals de hier besprokene mogelijk de situatie voor:

“dat de rechter die moet vaststellen dat de pogingen om de verdachte via voorwaardelijke straffen en maatregelen op het rechte pad te houden niet werken, en verwacht dat het na tenuitvoerlegging daarvan slechts een kwestie van tijd is alvorens de verdachte opnieuw in de fout gaat, niet een ISD-maatregel kan opleggen.” (Concl. A-G, randnummer 16.)

Vanuit het perspectief van bepaalde strafdoelen, in het bijzonder dat van *speciale preventie*, kan de kernoverweging van de Hoge Raad in het hier besproken arrest dus tot wat ongemakkelijke situaties leiden doordat de rechter de in zijn ogen meest effectieve sanctie – een ISD-maatregel – niet kan opleggen, omdat nog een andere sanctie (*in casu*: 150 dagen gevangenisstraf) ondergaan moet worden. De wens van feitenrechters om in bepaalde gevallen een ISD-maatregel op te leggen in plaats van de effecten van (weer) een korte gevangenisstraf af te wachten, is wellicht extra begrijpelijk in het licht van de bestaande twijfels over het nut van korte vrijheidsbenemende straffen. Die zouden weinig ruimte laten voor resocialisatie, recidivegevaar in ieder geval niet verkleinen, en ondanks hun korte duur wel degelijk detentieschade kunnen veroorzaken (S. Meijer, ‘Over nut en noodzaak van korte detenties’, *Sancties* 2022/72, afl. 5, p. 273-276, p. 273. Vgl. ook RSJ, *Korte detenties nader bekeken. Minder korte detenties en meer betekenisvolle alternatieven*, Den Haag, 14 oktober 2021).

Kortom, gezien de wettekst en zijn eerdere rechtspraak, en het subsidiariteitsbeginsel is de kernoverweging van de Hoge Raad in zijn arrest van 15 december 2020 goed te billijken, maar vanuit het oogpunt van bepaalde strafdoelen kan men er kritischer op zijn.

Onze tweede overweging betreft de vraag hoe ruim de kernoverweging van de Hoge Raad in dit arrest opgeld doet. De A-G signaleert in zijn conclusie een aantal vragen die lijken op de rechtsvraag uit het besproken arrest, maar net anders zijn (randnummer 13). Een van die vragen is of een ISD-maatregel opgelegd kan worden als een “taakstraf niet naar behoren is verricht en de vervangende hechtenis nog niet ten uitvoer is gelegd”. Is die straf dan “geheel” ten uitvoer gelegd? Of stuit oplegging van een ISD-maatregel ook dan af op het feit dat de vervangende hechtenis nog niet is uitgezet? Toekomstige jurisprudentie zal moeten uitwijzen of de kernoverweging van de Hoge Raad in het hier besproken arrest geëxtrapoleerd kan worden om dergelijke vragen te beantwoorden.

2.3 *Rechtspraak over de motivering van oplegging van een (voorwaardelijke) ISD-maatregel*

In deze deelparagraaf staat een ander recent arrest (HR 5 juli 2022, ECLI:NL:HR:2022:1012, NJ 2022/268) centraal waarin de Hoge Raad casseert, dit keer vanwege een motiveringsgebrek.

In de betreffende zaak had het hof twee diefstallen bewezen verklaard en de verdachte onder meer een voorwaardelijke ISD-maatregel van twee jaar opgelegd, met een proeftijd van twee jaar en bijzondere voorwaarden (vgl. artikel 38p Sr). (Concl. A-G Keulen, ECLI:NL:PHR:2022:503, bij HR 5 juli 2022, ECLI:NL:HR:2022:1012, NJ 2022/268, randnummer 1.)

Het hof had die straftoemeting gemotiveerd door te verwijzen naar (zie r.o. 2.2 van het arrest van de Hoge Raad):

- de ernst van de feiten, de omstandigheden waaronder ze zijn begaan en de persoon van de dader;
- het feit dat de verdachte zich in het verleden veelvuldig schuldig heeft gemaakt aan vermogensdelicten en het feit dat hij nu opnieuw twee diefstallen heeft gepleegd, wat laat zien dat hij geen respect heeft voor andermans eigendommen;
- het 61-pagina's tellende uittreksel uit de Justitiële Documentatie;
- het feit dat hij eerder een ISD-maatregel opgelegd heeft gekregen, wat hem er nadien niet van heeft weerhouden strafbare feiten te plegen; en
- een reclasseringsadvies van het Leger des Heils, met onder meer het advies tot oplegging van een voorwaardelijke ISD-maatregel.

Vervolgens had het hof overwogen: “De verdachte voldoet aan de wettelijke criteria voor oplegging van die maatregel [SGCvW & DBS: een ISD-maatregel].” Daarna had het nog gewezen op de – op zichzelf positieve – omstandigheid:

“dat de verdachte sinds de onderhavige feiten niet opnieuw is veroordeeld voor vermogensdelicten. Er is echter momenteel in het kader van de tenuitvoerlegging van een opgelegde gevangenisstraf voor de duur van 30 maanden wel sprake van elektronische monitoring van de verdachte, waardoor van echt vrij bewegen in de samenleving geen sprake is en niet zonder meer geconcludeerd kan worden dat een strak regime kan worden losgelaten.”

In cassatie klaagt de verdediging onder meer over de motivering van de oplegging van de voorwaardelijke ISD-maatregel. De verplichting voor de rechter om oplegging van een ISD-maatregel deugdelijk te motiveren, volgt uit artikel 358 lid 2 jo. 359 lid 2 eerste volzin, en artikel 359 lid 5 en 6 Sv. Bovendien moet de rechter volgens artikel 359 lid 2 tweede volzin Sv een afwijking van een door de verdediging (of het

OM) ingenomen uitdrukkelijk onderbouwd standpunt (over de straftoemeting) motiveren. Deze bepalingen maken echter niet of nauwelijks duidelijk *wat* de rechter dan precies te motiveren heeft. De rechtspraak moe(s)t dat invullen.

Blijkens oudere rechtspraak van de Hoge Raad moet een motivering van oplegging van een ISD-maatregel er blijk van geven dat aan alle voorwaarden voor die oplegging is voldaan, in het bijzonder die uit artikel 38m lid 1 sub 2 en 3 Sr (hierboven weergegeven als voorwaarden ii, iii, iv en v) (HR 25 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX5029, r.o. 2.6).

In het hier te bespreken arrest houdt de Hoge Raad het kort:

“Uit de [...] overwegingen van het hof blijkt niet dat er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat de verdachte wederom een misdrijf zal begaan, en dat de veiligheid van personen of goederen het opleggen van de maatregel eist. De enkele overweging van het hof dat de verdachte “voldoet aan de wettelijke criteria” voor oplegging van de maatregel, volstaat daartoe niet. De oplegging van de ISD-maatregel is dan ook ontoereikend gemotiveerd.” (R.o. 2.5.)

De Hoge Raad is hier kritisch. Waar de hoogste strafrechter in het algemeen genoeg neemt met een strafmotivering waarin wordt verwezen naar de ernst van het feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoonlijkheid van de dader (vgl. HR 11 februari 1929, NJ 1929, p. 503), stelt hij duidelijk strengere eisen aan een motivering van oplegging van een ISD-maatregel. Dat is in principe positief, gedacht vanuit het perspectief van de functies van (straf)motivering: *explicatie* van (de redenering bij) de straftoemeting, het *controleerbaar* maken ervan, onder andere voor hogere rechters, en eigen *reflectie* erop (P.M. Schuyt, *Verantwoorde straftoemeting* (diss. Nijmegen), Deventer: Wolters Kluwer 2009, p. 68).

De Hoge Raad is in de hiervoor geciteerde rechtsoverweging onzes inziens overigens wel *opvallend* kritisch. Die overweging kan namelijk zo worden gelezen dat het hof in het kader van de oplegging van een ISD-maatregel niets anders heeft overwogen dan dat de verdachte voldeed aan de wettelijke criteria voor die oplegging, maar uit bovenstaande opsomming blijkt dat het in dat kader allerlei concrete omstandigheden uitdrukkelijk van belang heeft geacht.

Hoe dat ook zij, de kritische houding van de Hoge Raad in dit arrest kan mogelijk (deels) worden verklaard door wat de A-G schrijft onder randnummer 20 van zijn conclusie:

“Ik merk – ten overvloede – nog op dat de rechter bij het motiveren van het voorwaardelijk opleggen van de ISD-maatregel voor een lastige opgave staat. Uitgelegd dient te worden dat er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat de verdachte wederom een misdrijf zal begaan en dat de veiligheid van personen of goederen het opleggen van de maatregel eist, terwijl tegelijk de omstandigheid dat de maatregel voorwaardelijk wordt opgelegd duidelijk maakt dat vrijheidsbeneming volgens de rechter (nog) niet noodzakelijk is. Die spanning is misschien wel een reden te meer om bij het voorwaardelijk opleggen van de ISD-maatregel niet af te doen aan de motiveringseisen die in de rechtspraak van [de Hoge] Raad besloten liggen.”

De vraag blijft met wat voor motivering een feitenrechter de balanceeroefening van én oplegging van een ISD-maatregel én daarbij een voorwaardelijke modaliteit tot een goed eind brengt. Die vraag laat zich niet in het algemeen beantwoorden. Het hangt steeds van de precieze motivering en overige feiten en omstandigheden van het geval af of een uitspraak van een feitenrechter cassatie-*proof* is.

We halen tot slot een arrest aan dat op dezelfde datum is gewezen, maar waarin de Hoge Raad het cassatieberoep afwijst op de voet van artikel 81 RO: HR 5 juli 2022, ECLI:NL:HR:2022:971.

Het cassatieberoep bevatte onder andere de klacht dat het hof de oplegging van een ISD-maatregel niet deugdelijk had gemotiveerd. Overigens was die maatregel in deze zaak onvoorwaardelijk opgelegd. Het voert te ver hier de motivering van het hof op dat punt helemaal te bespreken. Maar de A-G zegt er in zijn conclusie het volgende over:

“Het hof heeft niet uitdrukkelijk overwogen dat de voorwaarde van art. 38m, eerste lid, onder 3° Sr is vervuld, te weten dat de veiligheid van personen of goederen het opleggen van de maatregel eist. Het hof heeft echter wel overwogen dat sprake is van stelselmatig overlastgevend en strafbaar gedrag en dat de verdachte steeds weer overlast en schade veroorzaakt. En het hof heeft geoordeeld dat er gelet op die steeds weer veroorzaakte overlast en schade ernstig rekening mee moet worden gehouden dat de verdachte wederom een misdrijf zal begaan. Volgens de wetgever wordt met het criterium dat ‘de veiligheid van personen of goederen het opleggen van de maatregel eist’ het element van ernstige overlast tot uitdrukking gebracht. Al met al meen ik dat het hof in voldoende mate blijkt heeft gegeven zich ervan te hebben vergewist dat de in art. 38m, eerste lid, onder 3°, Sr gestelde voorwaarde is vervuld.” (Concl. A-G Keulen, ECLI:NL:PHR:2022:504, bij HR 5 juli 2022, ECLI:NL:HR:2022:971, randnummer 35.)

Waar zit hem nu precies het verschil in tussen de manieren waarop de hoven oplegging van een ISD-maatregel hadden gemotiveerd in de zaken die op 5 juli 2022 leidden tot respectievelijk cassatie en toepassing van artikel 81 RO? Zou je gezien de opsomming hierboven van omstandigheden die het hof expliciet ten grondslag had gelegd aan oplegging van een voorwaardelijke ISD-maatregel in de zaak die tot cassatie leidt, niet kunnen zeggen dat ook dat hof “in voldoende mate blijkt heeft gegeven zich ervan te hebben vergewist dat de in art. 38m, eerste lid, onder 3°, Sr gestelde voorwaarde is vervuld”? Kennelijk niet. Maar waarom dan niet? Zou het kunnen dat

de Hoge Raad strenger is ten aanzien van de motivering van een voorwaardelijke dan een onvoorwaardelijke ISD-maatregel? Dat expliciteert de hoogste strafrechtelijk allemaal niet met zijn korte rechtsoverweging waarin het motiveringsgebrek van het hof wordt geconstateerd. Zou de Hoge Raad niet iets meer handvatten kunnen geven?

Tegelijkertijd is de rechtspraak van de Hoge Raad op dit punt als gezegd noodzakelijkerwijs casuïstisch, zo laat ook de vergelijking tussen de arresten van 5 juli 2022 weer zien. Het komt ons voor dat feitenrechters er in ieder geval verstandig aan doen bij oplegging van een (al dan niet voorwaardelijke) ISD-maatregel niet alleen te overwegen welke omstandigheden daarbij van belang worden geacht, maar ook die omstandigheden expliciet te koppelen aan (een) bepaalde voorwaarde(n) uit artikel 38m lid 1 Sr. Zodoende wordt per voorwaarde duidelijk gemaakt dat de feitenrechter van oordeel is dat eraan is voldaan én waarom. Dat sluit aan bij de eisen die de Hoge Raad stelt aan een motivering van oplegging van een ISD-maatregel.

3. **Landelijke oriëntatiepunten en richtlijnen voor strafvordering**

De oriëntatiepunten voor straftoemeting en LOVS-afspraken van de rechtsprekende macht zijn voor volwassen verdachten voor een aantal delicten gewijzigd per 1 april 2022:

- Art. 197a lid 1 Sr (Mensensmokkel).
- Art. 242 Sr (Verkrachting).
- Art. 6 WvW1994 (Veroorzaken verkeersongeval).
- Art. 310-312 Sr (Diefstal van vervoermiddelen).

Ook voor jeugdige verdachten zijn de oriëntatiepunten voor een aantal delicten gewijzigd:

- Art. 27 Sr (Berekening aftrek voor-arrest).
- Art. 771 Sr (Afrondingsregels bij geldboetes).

- Art. 771 Sr (Vervangende jeugddetentie bij geldboete).
- Art. 36f Sr (Vervangende jeugddetentie of gijzeling bij schadevergoedingsmaatregel).
- Art. 36e lid 11 Sr (Bepalen duur gijzeling bij opleggen ontnemingsmaatregel).

Op het terrein van de OM-richtlijnen voor strafvordering zijn het afgelopen jaar diverse aanwijzingen en richtlijnen gewijzigd of in werking getreden:

- Beleidsregels OM strafvordering vliegen onder invloed, 22 februari 2023, *Staatscourant* 2023, 5790.
- Richtlijn voor strafvordering luchtvaartwet- en regelgeving, 21 februari 2023, *Stcrt.* 2023, 5607.
- Richtlijn voor strafvordering feitgecodeerde misdrijven en overtredingen, 21 februari 2023, *Stcrt.* 2023, 5325.
- Richtlijn voor strafvordering kindermishandeling, 29 december 2022, *Stcrt.* 2022, 32296.
- Richtlijn voor strafvordering verkeersongevallen, gevaarlijk verkeersgedrag en verlaten plaats ongeval, 29 december 2022, *Stcrt.* 2022, 32294.
- Richtlijn voor strafvordering aanranding der eerbaarheid, 1 december 2022, *Stcrt.* 2022, 32292.
- Richtlijn voor strafvordering brandstichting, 30 november 2022, *Stcrt.* 2022, 32289.
- Advies Raad van State inzake het ontwerp van een algemene maatregel van bestuur tot wijziging van het Besluit OM-afdoening in verband met het herstellen van enkele weggevallen onderdelen in bijlage I, 4 mei 2022, *Stcrt.* 2022, 10146.
- Rectificatie Richtlijn voor strafvordering feitgecodeerde misdrijven en overtredingen (2022R001); Rectificatie, 15 april 2022, *Stcrt.* 2022, 4166.
- Aanwijzing om-strafbeschikking, 5 april 2022, *Stcrt.* 2022, 9133.

4. **Wetten en wetsvoorstellen**

Het afgelopen jaar is een aantal voor de straftoemeting relevante wetten aangenomen of in werking getreden.

- De ‘Wet geweldsaanwending opsporingsambtenaar’ (Stb. 2021, 233), die onder andere een specifieke strafuitsluitingsgrond introduceert voor opsporingsambtenaren die geweld hebben gebruikt in de rechtmatige uitoefening van hun taak, is op 1 juli 2022 in werking getreden.
- Het wetsvoorstel ‘Verhoging wettelijk strafmaximum doodslag’ (35871), waarmee de maximumstraf voor doodslag van 15 naar 25 jaar gevangenisstraf wordt verhoogd, is op 21 februari 2023 aangenomen door de Eerste Kamer.

Daarnaast is er een aantal wetsvoorstellen aanhangig bij de Tweede kamer:

- Het initiatiefwetsvoorstel ‘Strafverhoging discriminatoir gemotiveerde geweldsdelicten’ (35709), dat beoogt dat de vrijheidsstraf die op een geweldsdelict is gesteld met een derde wordt verhoogd als er sprake is van discriminatoir oogmerk. Het gaat dan om delicten waarbij het tot uitdrukking brengen van haat tegen of gevoelens van minderwaardigheid van een groep mensen een motief is geweest om het delict te plegen of dat indringender te plegen.
- Het ‘Wetsvoorstel seksuele misdrijven’ (36222), dat beoogt de strafbaarstelling van verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag te moderniseren. Naast de verruiming van de strafbaarheid van aanranding en verkrachting en de strafbaarstelling van seksuele intimidatie en sexchatting met kinderen gaan de maximumstraffen voor een aantal seksuele misdrijven omhoog, zoals bij seksueel misbruik van kinderen en kwetsbaren.
- Het wetsvoorstel ‘Aanpak dierenmishandelingen dierverwaarlozing’ (35892), dat ertoe strekt de aanpak van dierenmishandeling te versterken. Het houdverbod

wordt een rechterlijke zelfstandige (vrijheidsbeperkende) maatregel en de officier van justitie krijgt de mogelijkheid om voorafgaand aan de uitspraak aan een verdachte een gedragsaanwijzing op te leggen die inhoudt dat de verdachte tot aan de zitting geen of minder dieren mag houden. Daarnaast wordt het aanhitsen van een dier een misdrijf en worden enkele bestuursrechtelijke maatregelen geïntroduceerd of verruimd.

Ten slotte is het wetsvoorstel ‘Wet uitbreiding taakstrafverbod’ (35528), dat beoogt het huidige taakstrafverbod voor ernstige geweld- en zedenmisdrijven uit te breiden naar elke vorm van fysiek geweld tegen personen met een publieke taak in het kader van de handhaving van de orde of veiligheid, op 18 oktober 2022 door de Eerste Kamer verworpen.

5. **Publicaties**

Aan het einde van deze rubriek wordt nog een aantal empirische onderzoeken gesignaleerd op het terrein van de straftoemeting.

- Eva Huls e.a. onderzochten de meningen van magistraten over sancties voor jeugdige daders. Rechters en officieren van justitie zeggen in meerderheid in ernstige gewelds- en zedenzaken gepleegd door jeugdigen (16-23 jaar) uit de voeten te kunnen met de mogelijkheden die het huidige jeugdsanctierecht biedt, maar hun ervaringen en opvattingen lopen uiteen. Met name bij 18- tot 23 jarigen is er behoefte om zwaardere straffen op te leggen bij ernstige gewelds- en zedenmisdrijven, vooral in zaken waarin geen PIJ-maatregel wordt geadviseerd door de deskundigen (E. Huls e.a., *Strafmaat en strafdoelen in ernstige jeugden adolescentenstrafzaken. Opvattingen van magistraten over de sanctionering van 16- tot 23-jarige daders van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven*. Den Haag: WODC 2022).

- Danique Verhoeven-Vos onderzocht de straftoemeting van jongeren die bij de avondklokrellen waren betrokken. Rechters leveren maatwerk, maar ieder arrondissement lijkt zijn eigen aanpak te hebben: de straftoemeting verschilt per arrondissement (D. Verhoeven-Vos, *Tijdschrift Relatierecht en Praktijk*, 2023, 1, p. 45-49).
 - In het kader van diens toezichthoudende taak onderzocht de procureur-generaal van de Hoge Raad de OM-straftoebeslissing. Eén van de conclusies is dat in een beperkt aantal gevallen sancties zijn opgelegd die in strijd zijn met het recht, zoals de oplegging van de ‘algemene’ aanwijzing om zich niet schuldig te maken aan enig strafbaar feit of zich op andere wijze te misdragen, of gedragsaanwijzingen die onvoldoende specifiek zijn of in de kern vrijheidsbeneming inhouden (P.M. Frielink & M. Peters, *Buiten de rechter om. Over de naleving van de wet door het Openbaar Ministerie bij het uitvoeren van strafbeschikkingen*, Den Haag: Hoge Raad der Nederlanden 2022).
 - Jacques Claessen en Sonja Meijer laten zien hoe het veranderprogramma Changing Justice Gears het opleggen van een korte vrijheidsstraf kan terugdringen. Dit doen zij aan de hand van een piramidemodel dat rechters een handvat biedt bij de keuze voor en motivering van de sanctie aan de hand van sanctiedoelen (J.A.A.C. Claessen & S. Meijer, ‘Het project Changing Justice Gears en de terugdringing van de korte gevangenisstraf’, *Sancties* 2022, 74(5), p. 288-299).
 - Pieter Verrest en Tamara Trotman doen verslag van discussiebijeenkomsten op gerechtshoven over consistente straftoemeting. Raadsheren en gerechtsscretarissen vinden het belangrijk maatwerk te kunnen leveren, maar hebben ook behoefte aan een richtinggevend raamwerk en aan meer handvatten en instrumenten om de consistentie in het straftoemetingproces te bevorderen (P.A.M. Verrest & T.B. Trotman, ‘Consistente straftoemeting’, *Boom Strafblad* 2023, 1, p. 19-27).
 - Ruben Aksay bespreekt de Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamersitting bij de rechtbank in Rotterdam, waar op de zitting in het bijzonder aandacht wordt besteed aan de strafdoelen, die vervolgens expliciet worden gemaakt in de strafmotivering (R.F. Aksay, ‘Strafdoelen en motiveringsvereisten in het licht van de Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamersitting’, *Sancties* 2023, 21(2), p. 76-84).
 - Ruth Kats, Beatrice de Graaf en Pauline Jacobs vonden dat er verschillen bestaan tussen rechters in de wijze waarop zij bij de straftoemeting rekening houden met dat de straf uitgezeten moet worden op de terroristenafdeling. Sommige rechters legden om die reden een kortere gevangenisstraf op, terwijl andere rechters benadrukten dat zij niets te maken hebben met de wijze van tenuitvoerlegging van de straf (R. Kats, B. de Graaf & P. Jacobs, ‘Terroristen voor de rechter. Hoe strafrechters een verblijf op de terroristenafdeling meenemen in hun beslissingen (of niet)’, *Justitiële Verkenningen* 2022, 48(3), p. 24-44).
- S.G.C. van Wingerden & D.B. Sander
- b. Rechtspraak rechtspositie van gedetineerden**
- (De in deze rubriek genoemde uitspraken van de beroepscommissie zijn te vinden op de website: www.rsj.nl)
- 1. Interne rechtspositie**
- BC verlaat vaste jurisprudentiële lijn van maandelijks horen gedetineerde over voortzetting GVM-toezichtmaatregelen*
- Het beleid omtrent Gedetineerden met een vlucht-en/of maatschappelijk risico (GVM) is aan verandering onderhevig. Dat geldt voor